ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 16ης Ιουλίου 2009 *

Στην υπόθεση C-165/08,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, ασκηθείσα στις 15 Απριλίου 2008,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον B. Doherty και την A. Szmytkowska, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Δημοκρατίας της Πολωνίας, εκπροσωπουμένης από τον M. Dowgielewicz,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, K. Schiemann (εισηγητή), P. Kūris, L. Bay Larsen και C. Toader, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mazák
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την προσφυγή της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Δημοκρατία της Πολωνίας, απαγορεύοντας την ελεύθερη κυκλοφορία σπόρων γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών καθώς και την εγγραφή των γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών στον εθνικό κατάλογο φυτικών ποικιλιών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 2001/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την κατάργηση της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 106, σ. 1), λαμβανόμενη υπόψη στο σύνολό της και ιδίως από τα άρθρα 22 και 23 της οδηγίας αυτής, καθώς και

από την οδηγία 2002/53/ΕΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, περί του κοινού καταλόγου ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτικών ειδών (ΕΕ L 193, σ. 1), και ιδίως από τα άρθρα 4, παράγραφος 4, και 16 της οδηγίας αυτής.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

Η οδηγία 2001/18

2 Η οδηγία 2001/18 εκδόθηκε βάσει του άρθρου 95 ΕΚ. Κατά το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής, στόχος της είναι, σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης, η προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών και η προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος, αφενός, κατά τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών (στο εξής: ΓΤΟ) στο περιβάλλον για σκοπούς διαφορετικούς από τη διάθεση στην αγορά εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και, αφετέρου, κατά τη διάθεση ΓΤΟ στην αγορά ως προϊόντων ή εντός προϊόντων εντός της Κοινότητας.

3 Η ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2001/18 αναφέρει τα ακόλουθα:

«Η τήρηση των δεοντολογικών αρχών που αναγνωρίζονται σε ένα κράτος μέλος είναι ιδιαίτερα σημαντική. Τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν υπόψη τους δεοντολογικές αρχές όταν ΓΤΟ ελευθερώνονται σκοπίμως ή διατίθενται στην αγορά ως προϊόντα ή εντός προϊόντων.»

4 Οι αιτιολογικές σκέψεις 56, 57 και 58 της οδηγίας αυτής έχουν ως εξής:

«(56) Όταν ένα προϊόν που περιέχει ΓΤΟ ως προϊόν ή εντός προϊόντων διατίθεται στην αγορά, και εφόσον το προϊόν αυτό έχει κανονικά εγκριθεί σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να απαγορεύει, να περιορίζει ή να εμποδίζει τη διάθεση στην αγορά ΓΤΟ ως προϊόντων ή εντός προϊόντων οι οποίοι ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της παρούσας οδηγίας. Θα πρέπει να προβλεφθεί μια διαδικασία διασφάλισης σε περίπτωση κινδύνου για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον.

(57) Θα πρέπει να ζητείται η γνώμη της ευρωπαϊκής ομάδας για τη δεοντολογία της επιστήμης και των νέων τεχνολογιών της Επιτροπής για να λαμβάνονται συμβουλές επί δεοντολογικών θεμάτων γενικού χαρακτήρα όσον αφορά τη σκόπιμη ελευθέρωση ή διάθεση στην αγορά των ΓΤΟ. Οι εν λόγω διαβουλεύσεις δεν θα πρέπει να θίγουν την αρμοδιότητα των κρατών μελών όσον αφορά δεοντολογικά θέματα.

(58) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μπορούν να διαβουλεύονται με οποιαδήποτε επιτροπή έχουν συστήσει για να τα συμβουλεύει όσον αφορά τις δεοντολογικές επιπτώσεις της βιοτεχνολογίας.»

5 Το μέρος Β της εν λόγω οδηγίας αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες χορηγούνται άδειες για τη σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ για σκοπούς διαφορετικούς από τη διάθεσή τους στην αγορά.

6 Το μέρος Γ της ίδιας οδηγίας, που περιλαμβάνει τα άρθρα 12 έως 24, αφορά τις άδειες για τη διάθεση ΓΤΟ στην αγορά ως προϊόντων ή εντός προϊόντων.

7 Το άρθρο 22 της οδηγίας 2001/18, που επιγράφεται «Ελεύθερη κυκλοφορία», ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 23, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να απαγορεύουν, να περιορίζουν ή να παρεμποδίζουν τη διάθεση στην αγορά ΓΤΟ ως προϊόντων ή εντός προϊόντων οι οποίοι ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της παρούσας οδηγίας.»

8 Το άρθρο 23 της οδηγίας αυτής, που επιγράφεται «Ρήτρα διασφάλισης», προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Όταν κράτος μέλος, βάσει νέων ή πρόσθετων πληροφοριών, οι οποίες κατέστησαν διαθέσιμες μετά την ημερομηνία συγκατάθεσης και οι οποίες επηρεάζουν την αξιολόγηση περιβαλλοντικού κινδύνου, ή βάσει επαναξιολόγησης υφιστάμενων πληροφοριών συνεπεία νέων ή πρόσθετων επιστημονικών στοιχείων, έχει τεκμηριωμένους λόγους να θεωρεί ότι ένας ΓΤΟ ως προϊόν ή εντός προϊόντος, ο οποίος έχει κοινοποιηθεί καταλλήλως και έχει λάβει γραπτή συγκατάθεση δυνάμει της παρούσας οδηγίας, συνιστά κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον, το κράτος μέλος αυτό μπορεί να περιορίζει ή να απαγορεύει προσωρινά τη χρήση ή/και την πώληση του συγκεκριμένου ΓΤΟ ως προϊόντος ή εντός προϊόντος στην επικράτειά του.

Το κράτος μέλος διασφαλίζει ότι, σε περίπτωση σοβαρού κινδύνου, εφαρμόζονται έκτακτα μέτρα όπως η αναστολή ή η παύση διάθεσης στην αγορά, συμπεριλαμβανομένης της πληροφόρησης του κοινού.

Το κράτος μέλος ενημερώνει αμέσως την Επιτροπή και τα άλλα κράτη μέλη για τις δράσεις που αναλαμβάνει δυνάμει του παρόντος άρθρου και αιτιολογεί την απόφασή του, παρέχοντας την αναθεώρηση της αξιολόγησης του περιβαλλοντικού κινδύνου, αναφέροντας κατά πόσον και με ποιο τρόπο θα πρέπει να τροποποιηθούν οι όροι της συγκατάθεσης ή να παύσει να ισχύει η συγκατάθεση, και, ανάλογα με την περίπτωση, τα νέα ή πρόσθετα στοιχεία στα οποία βασίζεται η απόφασή του.

2. Σχετική απόφαση λαμβάνεται εντός 60 ημερών με τη διαδικασία του άρθρου 30, παράγραφος 2. […]»

9 Το άρθρο 29 της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Με την επιφύλαξη της αρμοδιότητας των κρατών μελών για θέματα δεοντολογίας, η Επιτροπή, είτε με δική της πρωτοβουλία είτε κατόπιν αιτήσεως του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή του Συμβουλίου, ζητά τη γνώμη οιασδήποτε επιτροπής, την οποία έχει συστήσει για να την συμβουλεύεται όσον αφορά τις δεοντολογικές επιπτώσεις της βιοτεχνολογίας, όπως την ευρωπαϊκή ομάδα για τη δεοντολογία της επιστήμης και των νέων τεχνολογιών, επί δεοντολογικών ζητημάτων γενικής φύσεως.

Η διαβούλευση αυτή μπορεί επίσης να πραγματοποιηθεί κατόπιν αιτήσεως κράτους μέλους.

[…]

3. Οι διοικητικές διαδικασίες που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία δεν επηρεάζονται από την παράγραφο 1.»

10 Το άρθρο 36 της οδηγίας 2001/18 προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Η οδηγία 90/220/ΕΟΚ καταργείται από τις 17 Οκτωβρίου 2002.

2. Κάθε αναφορά στην καταργούμενη οδηγία θεωρείται ότι γίνεται στην παρούσα οδηγία και σύμφωνα με τον πίνακα αντιστοιχίας που περιέχεται στο παράρτημα VIII.»

Η οδηγία 2002/53

11 Όπως προκύπτει από το άρθρο της 1, παράγραφος 1, η οδηγία 2002/53 «αφορά την αποδοχή των ποικιλιών τεύτλων, κτηνοτροφικών φυτών, σιτηρών, γεωμήλων, καθώς και ελαιούχων και κλωστικών φυτών σε κοινό κατάλογο ποικιλιών καλλιεργουμένων φυτικών ειδών, των οποίων οι σπόροι προς σπορά ή τα φυτά προς φύτευση μπορούν να τεθούν σε εμπορία σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 2002/54/ΕΚ [του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002], που αφορά την εμπορία σπόρων τεύτλων προς σπορά [ΕΕ L 193, σ. 12], της οδηγίας 66/401/ΕΟΚ [του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1966], που αφορά σπόρους προς σπορά κτηνοτροφικών φυτών [ΕΕ ειδ. έκδ. 03/001, σ. 243], της οδηγίας 66/402/ΕΟΚ [του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1966], που αφορά σπόρους δημητριακών προς σπορά [ΕΕ ειδ. έκδ. 03/002, σ. 3], της οδηγίας 2002/56/ΕΚ [του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002], που αφορά σπόρους γεωμήλων προς φύτευση [ΕΕ L 193, σ. 60], και της οδηγίας 2002/57/ΕΚ [του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002], που αφορά σπόρους προς σπορά ελαιούχων και κλωστικών φυτών [ΕΕ L 193, σ. 74]». Κατά την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, ο εν λόγω κοινός κατάλογος «καταρτίζεται βάσει των εθνικών καταλόγων των κρατών μελών».

12 Το άρθρο 4 της οδηγίας 2002/53, το οποίο καθορίζει ορισμένους όρους που οφείλουν να τηρούν τα κράτη μέλη για την έγκριση μιας ποικιλίας, προβλέπει, στην παράγραφο 4, τα ακόλουθα:

«Οι γενετικώς τροποποιημένες ποικιλίες κατά την έννοια του άρθρου 2, σημεία 1 και 2, της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ γίνονται αποδεκτές μόνον εάν είναι ασφαλείς για την υγεία του ανθρώπου και το περιβάλλον, κατόπιν λήψεως όλων των κατάλληλων μέτρων.»

13 Το άρθρο 16 της οδηγίας 2002/53 ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, από τη δημοσίευση που αναφέρεται στο άρθρο 17, οι σπόροι ποικιλιών που έχουν γίνει αποδεκτές σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας ή σύμφωνα με τις αρχές που αντιστοιχούν στις αρχές της παρούσας οδηγίας δεν υπόκεινται σε κανένα περιορισμό εμπορίας ως προς την ποικιλία.

2. Μπορεί να επιτρέπεται σε ένα κράτος μέλος, ύστερα από αίτησή του η οποία εξετάζεται σύμφωνα με τη διαδικασία που αναφέρεται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, ή το άρθρο 23, παράγραφος 3, προκειμένου για γενετικώς τροποποιημένες ποικιλίες, να απαγορεύει, στο σύνολο ή σε τμήμα της επικράτειάς του, τη χρήση της ποικιλίας ή να ορίζει τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την καλλιέργεια της ποικιλίας και, στην περίπτωση που προβλέπεται στο στοιχείο γ΄, προϋποθέσεις για τη χρήση των προϊόντων που προέρχονται από την καλλιέργειά της:

α) αν αποδειχθεί ότι η καλλιέργεια της ποικιλίας αυτής θα μπορούσε να βλάψει, από φυτοϋγειονομική άποψη, την καλλιέργεια άλλων ποικιλιών ή ειδών ή

β) αν διαπιστωθεί, βάσει των επίσημων εξετάσεων καλλιέργειας οι οποίες πραγματοποιούνται στο αιτούν κράτος μέλος, κατ' εφαρμογή αναλογικώς των διατάξεων του άρθρου 5, παράγραφος 4, ότι η ποικιλία δεν παράγει, σε κανένα τμήμα του εδάφους του, αποτελέσματα που αντιστοιχούν σε εκείνα που επιτεύχθησαν με μια άλλη, συγκρίσιμη ποικιλία, αποδεκτή στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους, ή αν είναι γνωστόν ότι η ποικιλία δεν είναι κατάλληλη για καλλιέργεια σε κανένα τμήμα του εδάφους του, λόγω της φύσης της ή της κατηγορίας ωρίμανσης στην οποία ανήκει. Η αίτηση υποβάλλεται πριν από το τέλος του τρίτου ημερολογικού έτους από την αποδοχή της ποικιλίας

γ) αν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι, εκτός εκείνων που έχουν αναφερθεί ήδη και όσων έχουν αναφερθεί ενδεχομένως κατά τη διαδικασία του άρθρου 10, παράγραφος 2, να πιστεύεται ότι η ποικιλία ενέχει κινδύνους για την υγεία του ανθρώπου ή για το περιβάλλον.»

14 Το άρθρο 17 της οδηγίας αυτής ορίζει τα ακόλουθα:

«Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρέχονται από τα κράτη μέλη και στο μέτρο που περιέρχονται στην Επιτροπή, αυτή εξασφαλίζει τη δημοσίευση, στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,* σειρά C, υπό τον τίτλο "Κοινός κατάλογος ποικιλιών καλλιεργουμένων φυτικών ειδών", όλων των ποικιλιών των οποίων οι σπόροι προς σπορά και προς φύτευση, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 16, δεν υπόκεινται σε κανέναν περιορισμό εμπορίας ως προς την ποικιλία […]».

Η εθνική νομοθεσία

15 Το άρθρο 5, παράγραφος 4, του νόμου περί σπόρων προς σπορά της 26ης Ιουνίου 2003 (Dz. U αριθ. 137, σ. 1299), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 27ης Απριλίου 2006 (Dz. U αριθ. 92, σ. 639, στο εξής: νόμος περί σπόρων προς σπορά), ορίζει ότι «οι γενετικώς τροποποιημένες ποικιλίες δεν εγγράφονται στον εθνικό κατάλογο».

16 Το άρθρο 57, παράγραφος 3, του νόμου περί σπόρων προς σπορά προβλέπει ότι «οι σπόροι γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών δεν επιτρέπεται να διατίθενται στην αγορά εντός της πολωνικής επικράτειας». Δυνάμει του άρθρου 67, παράγραφος 1, του ίδιου νόμου, η διάθεση στην αγορά σπόρων προς σπορά κατά παράβαση του εν λόγω άρθρου 57, παράγραφος 3, επισύρει χρηματική ποινή.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

17 Κατά το πέρας ανταλλαγής επιστολών με τη Δημοκρατία της Πολωνίας στις 19 Ιουνίου και 19 Ιουλίου 2006, η Επιτροπή, στις 18 Οκτωβρίου 2006, απηύθυνε στο κράτος μέλος αυτό έγγραφο οχλήσεως βάσει του άρθρου 226 ΕΚ. Με το έγγραφο αυτό, η Επιτροπή υποστήριξε ότι τα άρθρα 5, παράγραφος 4, και 57, παράγραφος 3, του νόμου περί σπόρων προς σπορά (στο εξής: επίδικες εθνικές διατάξεις) αντιβαίνουν στην οδηγία 2001/18, ειδικότερα δε στα άρθρα 22 και 23 της οδηγίας αυτής, καθώς και στην οδηγία 2002/53, ιδίως στα άρθρα 4, παράγραφος 4, και 16 της οδηγίας αυτής.

18 Με επιστολή της 20ής Δεκεμβρίου 2006, η Δημοκρατία της Πολωνίας αμφισβήτησε ότι είχε παραβεί τις υποχρεώσεις της. Επικαλέστηκε, μεταξύ άλλων, την αρχή της προφύλαξης και τους κινδύνους μη αναστρέψιμων συνεπειών για τη βιοποικιλότητα και το περιβάλλον γενικώς καθώς και, ειδικότερα, για την πολωνική γεωργία, που εξακολουθούν να υφίστανται λόγω των ασαφών αρχών αξιολόγησης, των ανεπαρκών ελέγχων και εγγυήσεων της οδηγίας 2001/18 καθώς και του ότι οι κανόνες που περιέχει όσον αφορά τη συνύπαρξη των καλλιεργειών εμφανίζουν κενά. Ομοίως, το κράτος μέλος αυτό υποστήριξε ότι οι ποικιλίες που εγγράφονται στον κοινό κατάλογο ποικιλιών καλλιεργουμένων φυτικών ειδών που καθιερώθηκε με την οδηγία 2002/53 δεν έχουν δοκιμαστεί στο πολωνικό περιβάλλον και δεν παρέχουν, συνεπώς, επαρκείς εγγυήσεις ως προς την έλλειψη αρνητικών συνεπειών μακροπροθέσμως.

19 Η Δημοκρατία της Πολωνίας αναφέρθηκε, εξάλλου, στους φόβους πρόκλησης βλάβης στη δημόσια υγεία και στο περιβάλλον, καθώς και στην ισχυρή αντίδραση που εκδηλώνεται από το ευρύ κοινό στην Πολωνία όσον αφορά τους ΓΤΟ και στην ανάγκη σεβασμού των δεοντολογικών αρχών, σύμφωνα με την ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2001/18, υποστηρίζοντας, συναφώς, ότι η εισαγωγή, στην πολωνική έννομη τάξη, διατάξεων τις οποίες δεν επιδοκιμάζει το μεγαλύτερο μέρος της πολωνικής κοινωνίας θα ήταν αντιδεοντολογική.

20 Μη ικανοποιηθείσα από την απάντηση αυτή, η Επιτροπή απηύθυνε, στις 29 Ιουνίου 2007, αιτιολογημένη γνώμη στη Δημοκρατία της Πολωνίας, καλώντας τη να λάβει, εντός δύο μηνών από την παραλαβή της γνώμης αυτής, τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς αυτήν.

21 Με την από 28 Αυγούστου 2007 απάντησή της, η Δημοκρατία της Πολωνίας επανέλαβε, κατ' ουσίαν, την επιχειρηματολογία που είχε ήδη αναπτύξει με την απάντησή της στο έγγραφο οχλήσεως. Υποστήριξε, επιπλέον, ότι η ομόφωνη έγκριση, το 2006, από τις συνελεύσεις των πολωνικών περιφερειών (βοϊβοδιών), ψηφισμάτων σύμφωνα με τα οποία τα εδάφη τους έπρεπε να παραμείνουν ελεύθερα γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών και ΓΤΟ μαρτυρεί ότι οι επίδικες εθνικές διατάξεις άπτονται της δημόσιας ηθικής, προσθέτοντας ότι τα μέτρα αυτά επιτρέπονται, συνεπώς, απευθείας από το άρθρο 30 ΕΚ, χωρίς να είναι αναγκαία η επίκληση προς τούτο των ειδικών διαδικασιών τις οποίες καθιερώνει το παράγωγο δίκαιο που επικαλείται η Επιτροπή.

22 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Επί της προσφυγής

Επιχειρήματα των διαδίκων

23 Με την προσφυγή της, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το άρθρο 57, παράγραφος 3, του νόμου περί σπόρων προς σπορά δεν συμβιβάζεται με το σύστημα της ελεύθερης κυκλοφορίας το οποίο καθιερώνεται γενικώς από την οδηγία 2001/18 και, ειδικότερα, από τα άρθρα 22 και 23. Συγκεκριμένα, το άρθρο 22 της οδηγίας αυτής απαιτεί να μπορεί κάθε ΓΤΟ του οποίου η διάθεση στην αγορά έχει εγκριθεί σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία να χρησιμοποιείται ελεύθερα σε ολόκληρη της Κοινότητα. Εξάλλου, το άρθρο 23 της οδηγίας 2001/18, το οποίο πλαισιώνει αυστηρά τη δυνατότητα θέσπισης μέτρων διασφάλισης έναντι μεμονωμένων ΓΤΟ μετά από ανάλυση κατά περίπτωση, συνεπάγεται ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να απαγορεύουν γενικώς τη διάθεση στην αγορά εντός της επικράτειάς τους μιας ολόκληρης κατηγορίας ΓΤΟ, και μάλιστα χωρίς να τηρήσουν τη διαδικασία που προβλέπει η εν λόγω διάταξη.

24 Το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/53 υποχρεώνει, ομοίως, τα κράτη μέλη να μεριμνούν ώστε, από την εγγραφή μιας ποικιλίας στον κοινό κατάλογο ποικιλιών καλλιεργουμένων φυτικών ειδών, οι σπόροι τους να μην υπόκεινται σε κανένα περιορισμό εμπορίας. Ήδη υπάρχουν περίπου εβδομήντα γενετικώς τροποποιημένες ποικιλίες που έχουν γίνει αποδεκτές βάσει της οδηγίας 2001/18 και έχουν εγγραφεί στον εν λόγω κοινό κατάλογο.

25 Εξάλλου, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η οδηγία 2002/53, σκοπός της οποίας είναι η θέσπιση ομοιόμορφων ποιοτικών προδιαγραφών για την προώθηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των ποικιλιών, δεν επιτρέπει στα κράτη μέλη να απαγορεύουν, γενικώς, την εγγραφή γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών στον εθνικό τους κατάλογο. Εφόσον ένας ΓΤΟ έχει γίνει αποδεκτός, ιδίως μετά από την εμπεριστατωμένη επιστημονική αξιολόγηση την οποία προβλέπει η οδηγία 2001/18, δεν μπορεί να εξακολουθήσει να θεωρείται ότι ενέχει κίνδυνο για την υγεία και το περιβάλλον ικανό να δικαιολογήσει, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας 2002/53, τη μη εγγραφή του ΓΤΟ αυτού στον εθνικό κατάλογο ποικιλιών.

26 Όσον αφορά τις αντιρρήσεις που διατύπωσε η Δημοκρατία της Πολωνίας κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι φόβοι τους οποίους εξέφρασε αυτό το κράτος μέλος ως προς τις υποτιθέμενες ατέλειες της οδηγίας 2001/18 από πλευράς προστασίας του περιβάλλοντος και της υγείας δεν μπορούν να επηρεάσουν την ερμηνεία που προσήκει στις διατάξεις της οδηγίας αυτής και είναι, εν πάση περιπτώσει, αβάσιμοι. Κατά την Επιτροπή, οι διαδικασίες που θεσπίζει η οδηγία 2001/18 εγγυώνται πράγματι, σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης, την αυστηρή αξιολόγηση, για κάθε μεμονωμένο ΓΤΟ, των ενδεχομένων κινδύνων για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία προβλέποντας παράλληλα αποτελεσματικούς μηχανισμούς ελέγχου και διασφάλισης.

27 Εξάλλου, η γενική επίκληση των δεοντολογικών αρχών που περιεχόταν στην απάντηση στο έγγραφο οχλήσεως δεν συνοδευόταν από κανένα συγκεκριμένο επιχείρημα δεοντολογικής φύσης σχετικό με την ελευθέρωση ΓΤΟ. Επιπλέον, από την ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2001/18 προκύπτει ότι οι δεοντολογικές θεωρήσεις δεν είναι ξένες προς το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, οπότε η απαγόρευση προϊόντων που έχουν γίνει αποδεκτά δυνάμει της εν λόγω οδηγίας δεν μπορεί να αποφασιστεί χωρίς να τηρηθούν οι διαδικασίες τις οποίες αυτή καθιερώνει. Κατά την Επιτροπή, κατά πάγια, εξάλλου, νομολογία, δεν είναι πλέον δυνατή η επίκληση του άρθρου 30 ΕΚ όταν κοινοτικές διατάξεις ρυθμίζουν τον συγκεκριμένο τομέα κατά

τρόπο λεπτομερή και εναρμονισμένο, πράγμα που συμβαίνει στην περίπτωση των οδηγιών 2001/18 και 2002/53 όσον αφορά την εμπορία των ΓΤΟ.

28 Με το υπόμνημα αντίκρουσης, η Δημοκρατία της Πολωνίας αμφισβητεί το παραδεκτό της προσφυγής για τον λόγο ότι οι υπερβολικά ασαφείς αιτιάσεις της Επιτροπής δεν της επιτρέπουν να προσδιορίσει το ακριβές αντικείμενο της προσφυγής και, ως εκ τούτου, να οργανώσει λυσιτελώς την άμυνά της. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή, καίτοι ζητεί από το Δικαστήριο, μεταξύ άλλων, να αναγνωρίσει ότι η Δημοκρατία της Πολωνίας παρέβη τις οδηγίες 2001/18 και 2002/53 «λαμβανόμενες υπόψη στο σύνολό τους», μνημονεύοντας τις συγκεκριμένες διατάξεις τις οποίες αφορά η οδηγία κατά τα φαινόμενα απλώς ως παράδειγμα, δεν παρέχει συναφώς καμία εξήγηση.

29 Επί της ουσίας, η Δημοκρατία της Πολωνίας υποστηρίζει ότι, αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την Επιτροπή, η νομολογία επιβεβαιώνει ότι η προσφυγή στο άρθρο 30 ΕΚ παύει να είναι δυνατή μόνον όταν η πραγματοποιηθείσα κοινοτική εναρμόνιση περιλαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για την υλοποίηση του ειδικού σκοπού τον οποίο διασφαλίζει η εν λόγω διάταξη της Συνθήκης ΕΚ. Όμως, ακριβώς οι δεοντολογικές θεωρήσεις είναι ξένες προς τις οδηγίες 2001/18 και 2002/53, που αποσκοπούν αποκλειστικά στην προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας. Εξάλλου, η πεντηκοστή έβδομη αιτιολογική σκέψη και το άρθρο 29, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/18 διατηρούν ρητώς την αρμοδιότητα των κρατών μελών να ρυθμίζουν τα ζητήματα δεοντολογίας που συνδέονται με τους ΓΤΟ.

30 Εν προκειμένω, η θέσπιση των επίδικων εθνικών διατάξεων υπαγορεύθηκε από αρχές χριστιανικής και ουμανιστικής δεοντολογίας τις οποίες ενστερνίζεται η πλειονότητα του πολωνικού πληθυσμού.

31 Συναφώς, η Δημοκρατία της Πολωνίας επικαλείται διαδοχικά μια χριστιανική αντίληψη περί ζωής η οποία αντιτίθεται στην αλλοίωση ζώντων οργανισμών τους οποίους έχει δημιουργήσει ο Θεός και τη μετατροπή τους σε υλικά αντικείμενα δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, μια χριστιανική και ουμανιστική αντίληψη περί προόδου και ανάπτυξης η οποία επιτάσσει τον σεβασμό του σχεδίου της δημιουργίας καθώς και την αναζήτηση της αρμονίας μεταξύ ανθρώπου και φύσης και, τέλος, χριστιανικές και ουμανιστικές αρχές που αφορούν την κοινωνική τάξη, την

υποβάθμιση ζώντων οργανισμών στο επίπεδο του προϊόντος για καθαρά εμπορικούς σκοπούς, η οποία είναι ικανή να υποσκάψει τα θεμέλια της κοινωνίας.

32 Με το υπόμνημα απάντησης, η Επιτροπή αμφισβητεί το απαράδεκτο της προσφυγής. Υποστηρίζει ότι οι αιτιάσεις και τα επιχειρήματά της εκτέθηκαν με σαφήνεια και κατά τον ίδιο τρόπο στο έγγραφο οχλήσεως, στην αιτιολογημένη γνώμη και στην προσφυγή.

33 Όσον αφορά την οδηγία 2001/18, πέραν των άρθρων 22 και 23 της οδηγίας, τα οποία μνημονεύονται ρητώς καθόσον αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο του εγκαθιδρυόμενου συστήματος ελεύθερης κυκλοφορίας, παραβιάστηκαν τόσο το εν λόγω σύστημα και αυτό καθαυτό το πνεύμα της οδηγίας αυτής όσο και το σύνολο των διατάξεών της. Όσον αφορά την οδηγία 2002/53, η Επιτροπή διευκρινίζει, αντιθέτως, ότι η προσφυγή της αφορά ειδικά τα άρθρα 4, παράγραφος 4, και 16 της πράξης αυτής και όχι το σύνολο της οδηγίας.

34 Επί της ουσίας, η Επιτροπή επαναλαμβάνει ότι τα ζητήματα που συνδέονται με την έγκριση και την εμπορία σπόρων ΓΤΟ αποτέλεσαν αντικείμενο εξαντλητικής εναρμόνισης και ότι, εξάλλου, η οδηγία 2001/18 προβλέπει, ιδίως στο άρθρο 29, και τη λήψη υπόψη των ζητημάτων δεοντολογίας, οπότε η εκ μέρους κράτους μέλους προσφυγή στο άρθρο 30 ΕΚ δεν είναι πλέον δυνατή.

35 Εξάλλου, η Επιτροπή εκφράζει αμφιβολίες ως προς τους πραγματικούς λόγους που οδήγησαν στη θέσπιση των επίδικων εθνικών διατάξεων. Αφενός, η Δημοκρατία της Πολωνίας δεν προσκόμισε στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι, θεσπίζοντας τις επίμαχες απαγορεύσεις, εμπνεύσθηκε από τις θεωρήσεις δεοντολογικής και θρησκευτικής φύσης που επικαλείται ενώπιον του Δικαστηρίου. Αφετέρου, οι λεπτομερείς θρησκευτικοί και δεοντολογικοί λόγοι που εκτίθενται στο υπόμνημα αντίκρουσης δεν μνημονεύθηκαν κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής φάση, κατά τη διάρκεια της οποίας η Δημοκρατία της Πολωνίας προέβαλε κυρίως περιβαλλοντικούς λόγους και λόγους δημόσιας υγείας.

36 Κατά την Επιτροπή, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί, εξάλλου, να στηριχθεί στην αντίληψη ενός μέρους της κοινής γνώμης για να αμφισβητήσει μονομερώς ένα μέτρο κοινοτικής εναρμόνισης.

37 Με το υπόμνημα ανταπάντησης, η Δημοκρατία της Πολωνίας υποστηρίζει ότι οι εξηγήσεις που παρέσχε η Επιτροπή προς δικαιολόγηση του παραδεκτού της προσφυγής και οι οποίες αναφέρονται στην υποτιθέμενη παραβίαση του συστήματος και του πνεύματος της οδηγίας 2001/18 είναι απαράδεκτες, καθόσον είναι και καθυστερημένες και υπερβολικά αόριστες. Εν πάση περιπτώσει, οι εν λόγω εξηγήσεις στερούνται ερείσματος, αν μη τι άλλο διότι η εν λόγω οδηγία καθιερώνει πλείονα συστήματα σχετικά με τη διάθεση των ΓΤΟ στην αγορά, τη σκόπιμη ελευθέρωσή τους στο περιβάλλον ή, τέλος, την ακούσια ελευθέρωσή τους.

38 Επί της ουσίας, η Δημοκρατία της Πολωνίας υποστηρίζει ότι, όταν μια οδηγία αγνοεί ουσιώδεις πτυχές χαρακτηρίζουσες μια κατηγορία προϊόντων, η δι' αυτής επιχειρούμενη εναρμόνιση δεν μπορεί να θεωρείται πλήρης. Η άποψη την οποία υποστηρίζει η Επιτροπή έχει εν προκειμένω ως συνέπεια οι συνδεόμενες με τους ΓΤΟ δεοντολογικές πτυχές, των οποίων, ωστόσο, τη σπουδαιότητα αναγνωρίζει ο κοινοτικός νομοθέτης με τις αιτιολογικές σκέψεις και τις διατάξεις της οδηγίας 2001/18, να μην μπορούν πλέον να ληφθούν υπόψη ούτε στο πλαίσιο των διαδικασιών που θεσπίζει η εν λόγω οδηγία ούτε στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τις οποίες παρακράτησαν τα κράτη μέλη.

39 Λαμβανομένων υπόψη των δεοντολογικών σκοπών τους, οι επίδικες εθνικές διατάξεις μπορούν, στην πραγματικότητα, να εξεταστούν μόνον από πλευράς των άρθρων 28 ΕΚ και 30 ΕΚ και όχι με γνώμονα τις οδηγίες 2001/18 και 2002/53. Εφόσον, ωστόσο, η Επιτροπή δεν επικαλέστηκε παράβαση του εν λόγω άρθρου 28 ΕΚ ούτε αμφισβήτησε ότι οι εν λόγω εθνικές διατάξεις πληρούν τις επιταγές του άρθρου 30 ΕΚ, ιδίως όσον αφορά την αναλογικότητα, η ενώπιον του Δικαστηρίου συζήτηση δεν μπορεί να αφορά παρά το κατά πόσον ένα κράτος μέλος δικαιούται να επικαλεστεί δεοντολογικούς λόγους στον τομέα της εμπορίας των ΓΤΟ.

40 Εξάλλου, η Δημοκρατία της Πολωνίας είναι της γνώμης ότι η Επιτροπή, την οποία βαρύνει το βάρος της απόδειξης της προβαλλόμενης παράβασης, δεν απέδειξε ότι οι δεοντολογικής φύσης εξηγήσεις που παρέσχε αυτό το κράτος μέλος είναι ανακριβείς. Αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την Επιτροπή, τα κράτη μέλη παραμένουν

ελεύθερα να ιεραρχούν ενώπιον του Δικαστηρίου τους λόγους που προέβαλαν για την άμυνά τους κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία καθώς και να αναπτύσσουν ορισμένους από αυτούς σε βάρος άλλων.

41 Η Δημοκρατία της Πολωνίας υπογραμμίζει, εξάλλου, ότι είναι κοινώς γνωστό ότι, κατά τον χρόνο της ψήφισης των επίδικων εθνικών διατάξεων, η πλειοψηφία των βουλευτών ανήκε σε πολιτικά κόμματα για τα οποία η καθολική πίστη αποτελεί κεντρική αξία, οπότε ουδόλως εκπλήσσει το γεγονός ότι αφέθηκαν να οδηγηθούν από τις πανταχού παρούσες χριστιανικές και ουμανιστικές αξίες τις οποίες ενστερνίζονταν οι ψηφοφόροι τους παρά από επιστημονικώς περίπλοκες και δυσκολότερες στην προσέγγισή τους περιβαλλοντικές θεωρήσεις ή θεωρήσεις απτόμενες της δημόσιας υγείας.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Επί του αντικειμένου της προσφυγής και επί του παραδεκτού

42 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι από το άρθρο 38, παράγραφος 1, στοιχείο γ΄, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και από τη σχετική νομολογία προκύπτει ότι το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο πρέπει να εμφαίνει το αντικείμενο της διαφοράς και να περιλαμβάνει συνοπτική έκθεση των ισχυρισμών κατά τρόπο αρκούντως σαφή και ακριβή, ούτως ώστε ο μεν καθού να μπορεί να προετοιμάσει την άμυνά του, το δε Δικαστήριο να μπορεί να ασκήσει τον έλεγχό του. Επομένως, τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία επί των οποίων στηρίζεται μια προσφυγή πρέπει να προκύπτουν κατά τρόπο εύλογο και κατανοητό από το ίδιο το κείμενο του δικογράφου της προσφυγής, τα δε αιτήματα που περιλαμβάνει το δικόγραφο αυτό πρέπει να είναι διατυπωμένα κατά τρόπο μη διφορούμενο, ούτως ώστε να μην υπάρχει κίνδυνος είτε να αποφανθεί το Δικαστήριο ultra petita είτε να παραλείψει να αποφανθεί επί κάποιας αιτίασης (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2009, C-475/07, Επιτροπή κατά Πολωνίας, σκέψη 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

43 Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι, στο πλαίσιο προσφυγής του άρθρου 226 ΕΚ, οι αιτιάσεις πρέπει να εκτίθενται στην προσφυγή κατά τρόπο συνεπή και ακριβή, ούτως ώστε να παρέχουν στο κράτος μέλος και στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να αντιληφθούν επακριβώς τη σημασία της προσαπτόμενης παράβασης του κοινοτικού δικαίου, πράγμα που συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου το εν λόγω κράτος να μπορέσει να προβάλει λυσιτελώς τους αμυντικούς ισχυρισμούς του και το Δικαστήριο να μπορέσει να διαπιστώσει την ύπαρξη της προβαλλόμενης παράβασης (βλ., μεταξύ άλλων, προμνησθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Πολωνίας, σκέψη 44 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

44 Εν προκειμένω, όσον αφορά, πρώτον, το σκέλος της προσφυγής που αφορά την οδηγία 2002/53, αρκεί να υπομνησθεί ότι, παρά τη σχετική αμφισημία των αιτημάτων της προσφυγής ως προς το σημείο αυτό, η Επιτροπή επιβεβαίωσε, με το υπόμνημα απάντησης, ότι η εν λόγω προσφυγή αποσκοπούσε στο να αναγνωριστεί παράβαση, εκ μέρους της Δημοκρατίας της Πολωνίας, των υποχρεώσεων που υπέχει από μόνες τις διατάξεις που προσδιορίζονται ρητώς με τα εν λόγω αιτήματα, ήτοι από τα άρθρα 4, παράγραφος 4, και 16 της εν λόγω οδηγίας. Εξάλλου, εφόσον η Επιτροπή εξέθεσε σαφώς, τόσο κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία όσο και με την προσφυγή της, τους λόγους για τους οποίους θεωρούσε ότι οι επίδικες εθνικές διατάξεις συνιστούσαν παράβαση των δύο αυτών διατάξεων, η δε Δημοκρατία της Πολωνίας είχε τη δυνατότητα να προβάλει λυσιτελώς τους αμυντικούς ισχυρισμούς της ως προς το ζήτημα αυτό, αυτό το σκέλος της προσφυγής δεν μπορεί να θεωρηθεί απαράδεκτο.

45 Όσον αφορά, δεύτερον, το παραδεκτό του σκέλους εκείνου της προσφυγής που αφορά την οδηγία 2001/18, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή εξήγησε τις αιτιάσεις της κατά τρόπο κατανοητό και επαρκώς σαφή όσον αφορά τα άρθρα 22 και 23 της εν λόγω οδηγίας. Αντιθέτως, δεν εξέθεσε με τη δέουσα σαφήνεια τους λόγους για τους οποίους θεωρούσε ότι η Δημοκρατία της Πολωνίας παρέβη το σύνολο των υποχρεώσεων που υπέχει από την ίδια οδηγία.

46 Πράγματι, η προσφυγή της Επιτροπής περιορίζεται, καταρχάς, στην παράθεση μόνο των διατάξεων του άρθρου 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/18, που περιέχει ορισμό των ΓΤΟ, καθώς και των διατάξεων των άρθρων 19, παράγραφοι 1 και 2, 22 και 23, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, που περιλαμβάνονται στο μέρος Γ της οδηγίας το οποίο αφορά τη διάθεση ΓΤΟ στην αγορά. Η ίδια αυτή προσφυγή αφιερώνει, περαιτέρω, συγκεκριμένη επιχειρηματολογία μόνον όσον αφορά τα εν λόγω άρθρα 22 και 23, προτού καταλήξει ότι οι επίδικες εθνικές διατάξεις δεν συμβιβάζονται «με το

σύστημα της ελεύθερης κυκλοφορίας το οποίο καθιερώνεται γενικώς από την οδηγία 2001/18 και, ειδικότερα, από τα άρθρα της 22 και 23».

47 Όπως ορθώς υποστηρίζει η Δημοκρατία της Πολωνίας, ένας τέτοιος λακωνικός ισχυρισμός δεν παρέχει καμία εξήγηση ως προς τους λόγους για τους οποίους η οδηγία 2001/18, η οποία περιέχει, μεταξύ άλλων, ένα μέρος Β αφιερωμένο στη σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ για σκοπούς διαφορετικούς από τη διάθεση στην αγορά, η ακόμα ένα μέρος Δ που περιλαμβάνει διατάξεις αφορώσες την εμπιστευτικότητα, την επισήμανση ή την ανταλλαγή πληροφοριών, παραβιάσθηκε «στο σύνολό της», όπως αναφέρεται στα αιτήματα της προσφυγής.

48 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η προσφυγή, ως προς το σκέλος της που αναφέρεται στην οδηγία 2001/18, είναι παραδεκτή μόνον όσον αφορά την προβαλλόμενη παράβαση των άρθρων 22 και 23 της εν λόγω οδηγίας, όχι όμως στο μέτρο που επιδιώκει την αναγνώριση παράβασης της οδηγίας αυτής «στο σύνολό της».

Επί της ουσίας

49 Η Δημοκρατία της Πολωνίας, με το υπόμνημα αντίκρουσης και το υπόμνημα ανταπάντησης, επικέντρωσε την επιχειρηματολογία της αποκλειστικά στους δεοντολογικούς και θρησκευτικούς λόγους που αποτελούν το έρεισμα των επίδικων εθνικών διατάξεων.

50 Χωρίς να αμφισβητεί ότι οι απαγορεύσεις τις οποίες συνεπάγονται οι επίδικες εθνικές διατάξεις συνιστούν παράβαση των οδηγιών 2001/18 και 2002/53, σε περίπτωση που επιβεβαιωθεί ότι οι οδηγίες αυτές ρυθμίζουν μόνες τα των ανταλλαγών σπόρων γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών και τα της εγγραφής τους στον κοινό κατάλογο ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτικών ειδών, η Δημοκρατία της Πολωνίας υποστηρίζει ότι δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση εν προκειμένω. Οι εν λόγω εθνικές διατάξεις, στο μέτρο που επιδιώκουν δεοντολογικούς σκοπούς ξένους προς τους σκοπούς της προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας καθώς και της

ελεύθερης κυκλοφορίας οι οποίοι χαρακτηρίζουν τις οδηγίες αυτές, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των οδηγιών αυτών, οπότε τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία ΓΤΟ τα οποία συνεπάγονται κατά δυνητική παράβαση του άρθρου 28 ΕΚ μπορούν, εν ανάγκη, να δικαιολογηθούν βάσει του άρθρου 30 ΕΚ.

51 Ωστόσο, το Δικαστήριο εκτιμά συναφώς ότι, προς επίλυση της υπό κρίση διαφοράς, δεν είναι αναγκαίο να αποφανθεί επί του αν και κατά πόσον, και υπό ποιες ενδεχομένως προϋποθέσεις, τα κράτη μέλη διατηρούν τη δυνατότητα να επικαλούνται επιχειρήματα δεοντολογικής ή θρησκευτικής φύσης προς δικαιλόγηση της θέσπισης εσωτερικών μέτρων, όπως οι επίδικες εθνικές διατάξεις, που αποκλίνουν από τις διατάξεις των οδηγιών 2001/18 και 2002/53.

52 Εν προκειμένω, αρκεί η διαπίστωση ότι η Δημοκρατία της Πολωνίας, η οποία, σε μια τέτοια περίπτωση, φέρει το βάρος της απόδειξης, δεν απέδειξε, εν πάση περιπτώσει, ότι οι επίδικες εθνικές διατάξεις επιδίωκαν πράγματι τους προβαλλόμενους θρησκευτικούς και δεοντολογικούς σκοπούς, την ύπαρξη των οποίων αμφισβητεί, εξάλλου, η Επιτροπή.

53 Πρέπει να υπομνησθεί ότι από τη νομολογία προκύπτει ότι στα κράτη μέλη εναπόκειται να αποδείξουν ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις απόκλισης από το άρθρο 28 ΕΚ (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2009, C-110/05, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2009, σ. I-519, σκέψη 62). Ειδικά, όταν ένα κράτος μέλος, κατά του οποίου έχει ασκηθεί προσφυγή με αίτημα την αναγνώριση παράβασης, προβάλλει, αμυνόμενο, δικαιολογία αντλούμενη από το άρθρο 30 ΕΚ, το Δικαστήριο δεν υποχρεούται να εξετάσει τη δικαιολογία αυτή παρά μόνον αν δεν αμφισβητείται και έχει δεόντως αποδειχθεί ότι η επίμαχη εθνική νομοθεσία επιδιώκει όντως τους σκοπούς που της αποδίδει συναφώς το καθού κράτος μέλος (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, αποφάσεις της 8ης Φεβρουαρίου 1983, 124/81, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Συλλογή 1983, σ. 203, σκέψη 35 της 15ης Νοεμβρίου 2005, C-320/03, Επιτροπή κατά Αυστρίας, Συλλογή 2005, σ. I-9871, σκέψη 71, και της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, C-141/07, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 2008, σ. I-6935, σκέψη 47).

54 Προκειμένου, ειδικότερα, για δικαιολογία αντλούμενη από την προστασία της δημόσιας ηθικής, την οποία επικαλείται η Δημοκρατία της Πολωνίας στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης, επιβάλλεται να θεωρηθεί ότι δεν ικανοποιούν αυτή την περί απόδειξης απαίτηση ισχυρισμοί τόσο γενικοί όσο αυτοί τους οποίους προέβαλε αυτό το κράτος μέλος κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής φάση και οι οποίοι συνίστανται στην επίκληση φόβων σχετικών με το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία καθώς και της ισχυρής αντίθεσης του πολωνικού πληθυσμού έναντι των ΓΤΟ ή ακόμα του γεγονότος ότι οι συνελεύσεις των περιφερειών ενέκριναν ψηφίσματα σύμφωνα με τα οποία τα εδάφη τους έπρεπε να παραμείνουν ελεύθερα γενετικώς τροποποιημένων καλλιεργειών και ΓΤΟ.

55 Πράγματι, φαίνεται ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, δεν γίνεται, στην πραγματικότητα, αυτοτελώς επίκληση της δημόσιας ηθικής, αλλά η τελευταία συγχέεται με τον λόγο που άπτεται της προστασίας του περιβάλλοντος και της υγείας, που αποτελούν, ακριβώς, το αντικείμενο της οδηγίας 2001/18 (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 19ης Μαρτίου 1998, C-1/96, Compassion in World Farming, Συλλογή 1998, σ. I-1251, σκέψη 66).

56 Όμως, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί την άποψη ενός μέρους της κοινής γνώμης προκειμένου να θέσει μονομερώς υπό αμφισβήτηση ένα μέτρο εναρμόνισης που έχει θεσπισθεί από τα κοινοτικά όργανα (βλ. προμνησθείσα απόφαση Compassion in World Farming, σκέψη 67). Όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο σε υπόθεση η οποία αφορούσε ακριβώς την οδηγία 2001/18, τα κράτη μέλη δεν μπορούν, μεταξύ άλλων, να επικαλούνται δυσχέρειες εφαρμογής που ανακύπτουν στο στάδιο της εκτέλεσης ορισμένης κοινοτικής πράξης, έστω και αν αυτές συνδέονται με την εναντίωση ιδιωτών, προκειμένου να δικαιολογήσουν τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και προθεσμιών που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο (βλ. απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2008, C-121/07, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2008, σ. I-9159, σκέψη 72).

57 Δεύτερον, όσον αφορά, ειδικότερα, τα επιχειρήματα θρησκευτικής ή δεοντολογικής φύσης που προέβαλε η Δημοκρατία της Πολωνίας, για πρώτη φορά, με τα υπομνήματα αντίκρουσης και ανταπάντησης που κατέθεσε ενώπιον του Δικαστηρίου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το εν λόγω κράτος μέλος δεν απέδειξε ότι τέτοιες θεωρήσεις αποτέλεσαν όντως τον λόγο θέσπισης των επίδικων εθνικών διατάξεων.

58 Πράγματι, η Δημοκρατία της Πολωνίας αναφέρθηκε, κατ' ουσίαν, μάλλον σε μια μορφή γενικού τεκμηρίου σύμφωνα με το οποίο δεν θα πρέπει να εκπλήσσει αυτό που συνέβη εν προκειμένω. Αφενός, επικαλείται το ότι είναι κοινώς γνωστό ότι η πολωνική κοινωνία αποδίδει θεμελιώδη σημασία στις αξίες του χριστιανισμού και του καθολικισμού. Αφετέρου, η Δημοκρατία της Πολωνίας υπογραμμίζει ότι τα πολιτικά κόμματα που διέθεταν την πλειοψηφία στο Πολωνικό Κοινοβούλιο κατά τον χρόνο της ψήφισης των επίδικων εθνικών διατάξεων υποστήριζαν ακριβώς αυτές τις αξίες. Υπό τις συνθήκες αυτές, είναι, κατά το εν λόγω κράτος μέλος, εύλογο να θεωρηθεί ότι οι βουλευτές οι οποίοι, κατά κανόνα, δεν διαθέτουν γνώσεις θετικών επιστημών, είναι περισσότερο πιθανόν να επηρεάστηκαν από τις θρησκευτικές ή δεοντολογικές αντιλήψεις που τους καθοδηγούν κατά κανόνα στην πολιτική τους δράση παρά από άλλες θεωρήσεις απτόμενες, ιδίως, περίπλοκων επιστημονικών εκτιμήσεων σχετικών με την προστασία του περιβάλλοντος ή της δημόσιας υγείας.

59 Ωστόσο, τέτοιες σκέψεις δεν αρκούν προς απόδειξη του ότι η θέσπιση των επίδικων εθνικών διατάξεων υπαγορεύθηκε όντως από τους λόγους δεοντολογικής και θρησκευτικής φύσης που περιγράφονται στα υπομνήματα αντίκρουσης και ανταπάντησης, και τούτο κατά μείζονα λόγο διότι η Δημοκρατία της Πολωνίας, κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής φάση, επικέντρωσε κυρίως την άμυνά της στις υποτιθέμενες ατέλειες της οδηγίας 2001/18 από πλευράς της αρχής της προφύλαξης και των κινδύνων τους οποίους ενέχει η οδηγία αυτή τόσο για το περιβάλλον όσο και για τη δημόσια υγεία.

60 Υπό τις συνθήκες αυτές, απομένει, προκειμένου το Δικαστήριο να αποφανθεί επί της προσφυγής της Επιτροπής, να διαπιστωθεί ότι, όπως υποστήριξε η τελευταία, γενικές απαγορεύσεις όπως αυτές που περιέχονται στις επίδικες εθνικές διατάξεις συνιστούν παράβαση των υποχρεώσεων τις οποίες υπέχει η Δημοκρατία της Πολωνίας τόσο από τα άρθρα 22 και 23 της οδηγίας 2001/18 όσο και από τα άρθρα 4, παράγραφος 4, και 16 της οδηγίας 2002/53.

61 Αφενός, πρέπει να υπομνησθεί ότι τα άρθρα 22 και 23 της οδηγίας 2001/18 επιβάλλουν στα κράτη μέλη την υποχρέωση να μην απαγορεύουν, περιορίζουν ή παρεμποδίζουν τη διάθεση ΓΤΟ στην αγορά ως προϊόντων ή εντός προϊόντων που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της εν λόγω οδηγίας, εκτός αν κάνουν χρήση, τηρώντας τις ακριβείς προϋποθέσεις που προβλέπει συναφώς η δεύτερη από τις διατάξεις αυτές, της δυνατότητας λήψης των μέτρων διασφάλισης που προβλέπει η διάταξη αυτή. Συνεπώς, μονομερές εθνικό μέτρο γενικής απαγόρευσης της εμπορίας σπόρων ΓΤΟ,

όπως αυτή την οποία προβλέπει το άρθρο 57, παράγραφος 3, του νόμου περί σπόρων προς σπορά, συνιστά προδήλως παράβαση των διατάξεων των εν λόγω άρθρων 22 και 23.

62 Μια τέτοια απαγόρευση παραβιάζει επίσης προδήλως το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/53, που προβλέπει υποχρέωση των κρατών μελών να μην υποβάλλουν σε κανένα περιορισμό εμπορίας ως προς την ποικιλία τους σπόρους ποικιλιών που έχουν γίνει αποδεκτές σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία, εκτός αν κάνουν χρήση των –μη δυναμένων να εφαρμοστούν στην υπό κρίση περίπτωση– εξαιρέσεων της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου. Συναφώς, όπως υπενθύμισε η Επιτροπή, δεν αμφισβητείται ότι ορισμένες από τις ποικιλίες που έχουν γίνει αποδεκτές σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία και έχουν, συνεπώς, περιληφθεί στον κοινό κατάλογο ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτικών ειδών τον οποίο προβλέπει το άρθρο 17 της οδηγίας αυτής αποτελούν γενετικώς τροποποιημένες ποικιλίες.

63 Αφετέρου, ιδίως από το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας 2002/53 προκύπτει ότι η εγγραφή γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών στον εθνικό κατάλογο ποικιλιών δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μέτρου γενικής απαγόρευσης όπως αυτή την οποία προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 4, του νόμου περί σπόρων προς σπορά. Πράγματι, ιδίως από το εν λόγω άρθρο 4, παράγραφος 4, προκύπτει ότι τυχόν άρνηση εγγραφής μιας ποικιλίας στον εν λόγω εθνικό κατάλογο για τον λόγο και μόνο ότι εμφανίζει το χαρακτηριστικό ότι είναι γενετικώς τροποποιημένη δεν δικαιολογείται παρά μόνον αν δεν έχουν ληφθεί όλα τα κατάλληλα μέτρα προς αποφυγή των κινδύνων για την ανθρώπινη υγεία, πράγμα που, όπως ορθώς υποστήριξε η Επιτροπή, δεν μπορεί να συμβαίνει, μεταξύ άλλων, όταν μια ποικιλία έχει λάβει έγκριση χορηγηθείσα βάσει των διατάξεων της οδηγίας 2001/18.

64 Βάσει όλων των προεκτεθέντων, πρέπει να αναγνωριστεί ότι η Δημοκρατία της Πολωνίας, απαγορεύοντας την ελεύθερη κυκλοφορία σπόρων γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών καθώς και την εγγραφή των γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών στον εθνικό κατάλογο ποικιλιών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 22 και 23 της οδηγίας 2001/18 καθώς και από τα άρθρα 4, παράγραφος 4, και 16 της οδηγίας 2002/53.

65 Αντιθέτως, όπως προκύπτει από τη σκέψη 48 της παρούσας απόφασης, η εν λόγω προσφυγή πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη καθόσον ζητείται να αναγνωριστεί ότι η Δημοκρατία της Πολωνίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 2001/18 λαμβανόμενη υπόψη στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

66 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Ωστόσο, κατά το άρθρο 69, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Δικαστήριο μπορεί να κατανείμει τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων. Εν προκειμένω, καίτοι η Δημοκρατία της Πολωνίας ηττήθηκε κατά το ουσιώδες μέρος των ισχυρισμών της, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η προσφυγή της Επιτροπής κρίθηκε εν μέρει απαράδεκτη. Λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης, πρέπει να οριστεί ότι η Δημοκρατία της Πολωνίας θα φέρει, πέραν των δικών της εξόδων, και τα δύο τρίτα των δικαστικών εξόδων της Επιτροπής. Η Επιτροπή θα φέρει το ένα τρίτο των δικαστικών εξόδων της.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

1) **Η Δημοκρατία της Πολωνίας, απαγορεύοντας την ελεύθερη κυκλοφορία σπόρων γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών καθώς και την εγγραφή των γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών στον εθνικό κατάλογο ποικιλιών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 22 και 23 της οδηγίας 2001/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την κατάργηση της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ του Συμβουλίου, καθώς και από τα άρθρα 4, παράγραφος 4, και 16 της οδηγίας 2002/53/ΕΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, περί του κοινού καταλόγου ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτικών ειδών.**

2) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

3) Η Δημοκρατία της Πολωνίας φέρει τα δικαστικά της έξοδα καθώς και τα δύο τρίτα των δικαστικών εξόδων της Επιτροπής.

4) Η Επιτροπή φέρει το ένα τρίτο των δικαστικών εξόδων της.

(υπογραφές)